

Міністерство освіти і науки України

Державний вищий навчальний заклад
«Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

ПИСЬМЕННА ОКСАНА БОРИСІВНА

УДК 338.24:330.341

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ В
УРАНОДОБУВНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор **Верхоглядова Наталя Ігорівна**, Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, доцент **Саєнко Владислав Григорович**, Донбаська державна машинобудівна академія, провідний науковий співробітник

кандидат економічних наук, доцент **Попрозман Наталія Василівна**, Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри інформаційних та дистанційних технологій

Захист відбудеться "24" лютого 2016 р. о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої К 08.085.04 у Державному вищому навчальному закладі «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» за адресою: 49600, м. Дніпропетровськ, вул. Чернишевського, 24^а, ауд. 202

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» за адресою: 49600, м. Дніпропетровськ, вул. Чернишевського, 24^а

Автореферат розісланий "22" січня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

П.А. Фісуненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема ефективності управління ресурсозбереженням, залишаючись однією з найважливіших в усіх країнах світу, набуває все більшої пріоритетності і в Україні. В процесі функціонування різних галузей національного господарства ресурси посідають одне з чільних місць, тому питання щодо їх раціонального використання і збереження досить актуальне. Особливої актуальності проблема забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням набуває в уранодобувній галузі. Це зумовлено тим, що в ході її функціонування все гостріше постає проблема дефіциту ресурсів, унаслідок чого виникає необхідність більш економного, раціонального та інтенсивного їх використання.

Незважаючи на високу актуальність окресленої проблеми, планомірне та цілеспрямоване управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі України не здійснюється на належному рівні і тому не може вважатися ефективним, що, у свою чергу, стримує зростання ефективності функціонування уранодобувної галузі в цілому.

Фундаментальні основи управління як економічної категорії закладені в працях таких науковців, як М. Альберт, Р. Акофф, О. Амоша, Л. Баїв, М. Беседін, І. Блауберг, В. Вечеров, В. Гриньова, І. Гришина, В. Забродський, Й. Завадський, Д. Кліланд, Дж. Куїнн, Ю. Кузнєцов, Г. Кунц, Р. Лепа, М. Мескон, Г. Мінцберг, М. Моїсеєв та ін. У публікаціях науковців наведено основні принципи та функції управління, міститься огляд методів та інструментів здійснення управлінського впливу. Дослідженню ефективності управління та ефективного управління ресурсами присвячені праці Е. Бульте, Г. Дейлі, К. Дендер, В. Джевонс, З. Румянцевої, Дж. Лафти, О. Тищенко, М. Кизима, Р. Каплана, Д. Нортон, І. Мазура, К. Смолл, В. Шапіро та інших.

Щодо сутності ресурсозбереження та його впровадження на вітчизняних умовах, то ці питання стали предметом дослідження таких науковців, як М. Барун, А. Бреславцев, Н. Верхоглядова, В. Григор'єв, Н. Іванов, І. Іпполітова, В. Іфтемічук, Н. Конищева, Д. Липницький, Н. Лозовська, М. Маниліч, О. Масліченко, Н. Попрозман, Л. Рожкова, В. Саєнко, І. Сотнік, Л. Хижняк, Г. Шута та інших.

Незважаючи на значний інтерес до проблеми ресурсозбереження, у вітчизняній науці ще не повною мірою розроблені методичні підходи до оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі та формування управління ним, відсутнє єдине уявлення про ефективність управління ресурсозбереженням, що і зумовило вибір теми дисертації, її мету та логіко-структурну будову.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає плану науково-дослідницької роботи кафедри економіки та маркетингу Обласного комунального вищого навчального закладу «Інститут підприємництва «Стратегія» за темою «Сталий розвиток: соціально-економічна оптимізація територіально-виробничих систем» (номер держреєстрації 0111U6695, виконавець), де автором оцінено рівень ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі та виявлено його взаємозв'язок із показниками ефективності функціонування промисловості в цілому.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – науково-теоретичне обґрунтування методичних підходів та практичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Для досягнення вказаної мети поставлено та виконано такі завдання:

- досліджено сутність понять «ресурси», «ресурсозбереження» та «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі»;
- систематизовано та доповнено перелік класифікаційних ознак видів ресурсів для врахування пріоритетності ресурсів із позиції їх збереження;
- обґрунтовано методичний підхід до забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі;
- досліджено систему показників функціонування уранодобувної галузі та встановлено взаємозв'язок із показниками ресурсозбереження;
- проведено ранжування ресурсів уранодобувної галузі за пріоритетністю щодо їх збереження;
- запропоновано методичний підхід до оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі;
- оцінено ефективність управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі із застосуванням критерію результативності;
- сформовано підхід до визначення прогнозного рівня ефективності управління ресурсозбереженням.

Об'єкт дослідження – процес функціонування уранодобувної галузі.

Предмет дослідження – теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо оцінки та забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження стали прикладні та фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних учених із актуальних проблем економічної теорії та сучасної економічної науки, управління національним господарством у цілому та уранодобувною галуззю зокрема.

Застосування в роботі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження дозволило виконати поставлені завдання щодо забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі. Зокрема, застосовано методи змістовного та логічного аналізу – для вивчення сутності понять «ресурсозбереження» та «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі»; експертний та матричний методи – для ранжування ресурсів за потребою в їх збереженні та подальшої розстановки пріоритетів ресурсозбереження; коефіцієнтний метод – для розрахунку показників за критеріями оцінки ресурсозбереження; агрегування – для зведення оціночних показників в узагальнюючі та інтегральні показники оцінки; метод кореляційно-регресійного аналізу – для дослідження взаємозв'язку між показником ефективності функціонування уранодобувної галузі за критерієм результативності та інтегральним показником оцінки ресурсозбереження; методи трендового аналізу – для визначення прогнозного рівня ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Інформаційною базою дослідження стали вітчизняні та зарубіжні публікації з питань ефективності управління ресурсозбереженням, законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують функціонування уранодобувної галузі; статистичні матеріали, а також особисті дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні та обґрунтуванні низки теоретичних, методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Одержані результати, які мають наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

- запропоновано методичний підхід до оцінки ресурсозбереження, який базується на обчисленні оціночних показників за критеріями раціональності, економності витрачання та інтенсивності використання ресурсів та їх агрегуванні в узагальнюючі показники ресурсозбереження за видами ресурсів уранодобувної галузі, з наступним зведенням цих показників в інтегральний показник оцінки ресурсозбереження з урахуванням пріоритетності видів ресурсів щодо їх збереження, що дозволяє сформулювати інформаційну базу для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності управління ресурсозбереженням;

удосконалено:

- трактування терміна «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі», під яким, на відміну від існуючих, розуміється узагальнююча характеристика результатів управління ресурсозбереженням, яка свідчить про кількісні зміни ефективності діяльності уранодобувної галузі, спричинені варіюванням рівня ресурсозбереження за критеріями раціональності, економності витрачання, інтенсивності використання ресурсів, та відображає дієвість управлінських заходів щодо ресурсозбереження;

- методичний підхід до забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі, який, на відміну від існуючих, включає оцінку ресурсозбереження із застосуванням критеріїв раціональності, економності витрачання та інтенсивності використання, оцінку ефективності управління ресурсозбереженням із застосуванням критерію результативності та розроблення заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі, реалізація яких дасть змогу наблизитися до оптимальних значень показників ресурсозбереження в уранодобувній галузі;

- перелік класифікаційних ознак ресурсів національного господарства, який, на відміну від існуючих, доповнено ознакою «за потребою у збереженні», що дає змогу встановити пріоритети серед ресурсів щодо застосування ресурсозбереження;

- підхід до розрахунку показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності, який, на відміну від інших, базується на застосуванні коефіцієнта еластичності рентабельності уранодобувної галузі від інтегрального показника оцінки ресурсозбереження, що дає змогу встановити спрямованість управлінського впливу щодо ресурсозбереження;

набули подальшого розвитку:

- система оціночних показників ресурсозбереження уранодобувної галузі, яка, на відміну від існуючих, передбачає використання (поряд із показниками результативності діяльності, дохідними та витратними показниками функціонування галузі) ресурсних показників з їх розподілом на три підгрупи – показники стану ресурсів, показники вартості їх залучення та показники їх використання, що дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між змінами показників оцінки ресурсозбереження та змінами показників результативності функціонування галузі в цілому;

- процес ранжування ресурсів за пріоритетністю щодо їх збереження, який, на відміну від існуючого, базується на дефіцитності окремих видів ресурсів, а також їх здатності до відновлення або відтворення, що дозволяє чітко розставити пріоритети між різними видами ресурсів щодо їх збереження та визначити на цій основі коефіцієнти вагомості показників оцінки ресурсозбереження за видами ресурсів;

- підхід до визначення прогнозного рівня ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі, що, на відміну від існуючих, базується на врахуванні залежності між показником ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності та значеннями оціночних показників ресурсозбереження та на цій основі дає змогу встановити відстань між прогнозними та оптимальними значеннями інтегрального та узагальнюючих показників оцінки ресурсозбереження і показника ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у вдосконаленні теоретико-методичних підходів, які дозволяють поглибити розуміння сутності ефективності управління ресурсозбереженням, оцінити ефективність управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі, виокремити напрями та розробити заходи, які мають науково-практичну цінність для підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі. Запропоновані рекомендації можуть використовуватися у діяльності державних та регіональних органів управління під час розроблення концепцій та програм розвитку уранодобувної галузі, а також у навчальному процесі для висвітлення проблем забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням.

Запропоновані в роботі оціночні показники за критеріями раціональності, економності витрачання ресурсів та інтенсивності їх використання були застосовані для розроблення економічної програми розвитку регіону департаментом інфраструктури та промисловості Кіровоградської обласної державної адміністрації, що дозволило виявити проблемні аспекти управління в розрізі критеріїв ресурсозбереження (довідка № 02/08-19 від 17.09.2015 р.). Методичний підхід до забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі, що дозволяє виявити найбільш пріоритетні напрями управлінського впливу, планомірна реалізація яких дасть змогу забезпечити ефективність управління ресурсозбереженням та підвищити рівень рентабельності уранодобувної галузі, було взято за основу в розробленні цільової концепції розвитку уранодобувної галузі України Державним концерном «Ядерне паливо» (довідка № 01/1113 від 30.09.2015 р.). Методичні рекомендації до формування показників функціонування

уранидобувної галузі України, які передбачають використання узагальнюючих, результативних та витратних показників, ураховані під час розроблення програм розвитку на державному підприємстві «Східний гірничо-збагачувальний комбінат» та його підрозділах (довідка № 48/7705 від 15.09.2015 р.). Матриця розподілу ресурсів за потребою збереження, що дозволяє визначити рівень дефіцитності окремих видів ресурсів, а також їх здатність до відновлення або відтворення, була використана під час розроблення проектної документації щодо раціонального використання мінерально-сировинної бази уранодобувної галузі Державним підприємством «Український науково-дослідний та проектно-розвідувальний інститут промислової технології» (довідка № 01-10/1196 від 02.10.2015 р.).

Теоретичні розробки дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі ОКВНЗ «Інститут підприємництва «Стратегія» під час викладання дисциплін «Економіка ресурсозбереження», «Національна економіка», «Економіка та організація в галузях національного господарства» (довідка № 01-06-278 від 01.10.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до оцінки ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі. Результати, викладені в роботі, отримані особисто та знайшли відображення в наукових публікаціях. Внесок автора в наукових публікаціях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різних рівнів, а саме на: VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальные проблемы урановой промышленности» (Казахстан, Алмати, 2010 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.); NATO Advanced Research Workshop (ARW) “Environmental and food security and safety in South-East Europe and Ukraine” (м. Дніпропетровськ, 2011 р.); VI Науково-практичній конференції «Проблеми природокористування, сталого розвитку та техногенної безпеки регіонів» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.); VIII і IX Міжнародних науково-практичних конференціях «Проблеми экологической безопасности и развития морехозяйственного и нефтегазового комплексов» (м. Одеса, 2012, 2015 р.); I та II Регіональних науково-практичних конференціях «Економіка і управління в умовах глобалізації: методологія та практика» (м. Жовті Води, 2012 та 2013 рр.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції молодих вчених «Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення» (м. Львів, 2014 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Соціальні та економічні проблеми підприємницької діяльності» (м. Жовті Води, 2015 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 24 наукові праці, у тому числі 11 статей у фахових виданнях України (серед них дві статті у виданнях, які входять до наукометричних баз даних), дві колективні монографії. Загальний

обсяг публікацій становить 8,22 друк. арк., з яких особисто автору належать 7,57 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи 237 сторінок друкованого тексту. Основна частина дисертації викладена на 174 сторінках. Дисертація містить 56 таблиць, 28 рисунків, список використаних джерел із 201 найменування на 20 сторінках. Робота містить п'ять додатків, розміщених на 43 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету й основні завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методичні основи управління ресурсозбереженням та оцінки його ефективності»** досліджено категоріально-понятійний апарат управління ресурсозбереженням та теоретичні засади ресурсозбереження, досліджено концепції, підходи та критерії визначення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі, а також запропоновано методичний підхід до забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням.

Ключовим для розуміння сутності поняття «ресурсозбереження» є поняття «ресурси», основними підходами до трактування сутності якого стали виробничий, структурний, майновий та комплексний. На наш погляд, найбільш повний комплексний підхід до визначення сутності терміна «ресурси». За цим підходом, ресурси – це запаси і джерела їх формування, цінності та можливості.

У ході дослідження виявлено, що у сучасній економічній літературі існують різні підходи до класифікації ресурсів. Систематизація поглядів різних науковців стосовно видів ресурсів дозволила сформулювати класифікацію ресурсів національного господарства (рис. 1).

З огляду на предмет дослідження, найбільш значимі класифікаційні ознаки – це здатність до відтворення, здатність до відновлення та дефіцитність ресурсів. Саме на основі класифікації ресурсів за цими ознаками відбувається віднесення ресурсів до одного з різновидів за останньою ключовою ознакою, якою є розподіл ресурсів за потребою у ресурсозбереженні, тобто розставляються пріоритети серед ресурсів щодо застосування ресурсозбереження.

Вивчення поглядів науковців на визначення сутності поняття «ресурсозбереження» дало змогу виокремити ключові характеристики цього поняття за ознакою спрямованості ресурсозбереження. Встановлено, що такими характеристиками є економічне, економне, ощадливе, раціональне використання ресурсів, інтенсифікація та ефективність їх використання, мінімізація впливу на навколишнє середовище, вилучення дефіцитних ресурсів із використання. В результаті ресурсозбереження постає як діяльність, методи, процеси, заходи або технології, які дозволяють забезпечити підвищення ефективності використання

ресурсів на основі їх економного, раціонального та більш інтенсивного витрачання за умови мінімального впливу на навколишнє середовище.

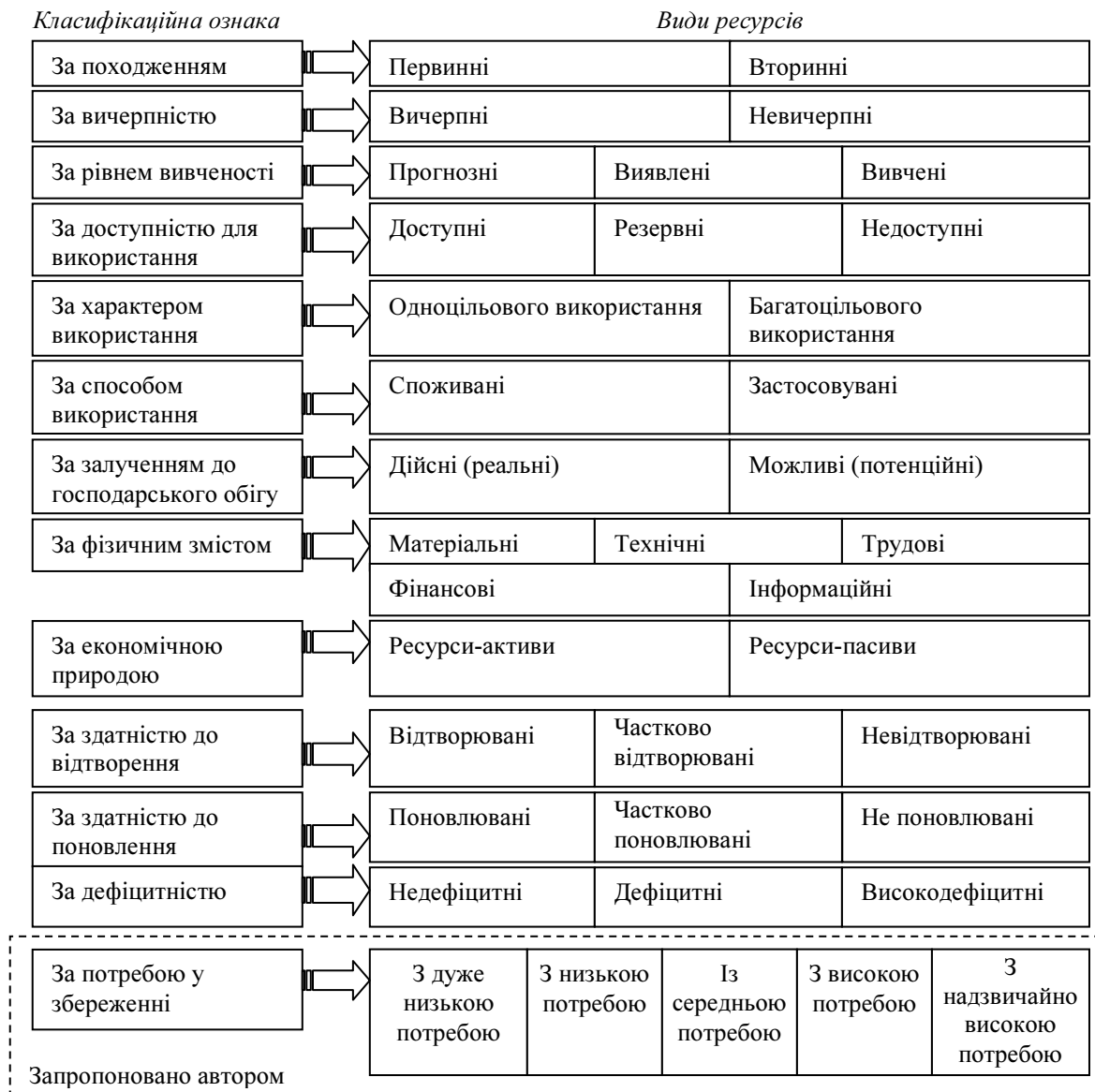

Рис. 1. Класифікація ресурсів національного господарства (складено автором)

Дослідження виявили, що погляди науковців стосовно сутності ефективності управління досить різноманітні. З'ясовано, що під час оцінювання ефективності управління можуть застосовуватися критерії результативності, досягнення цілей та вартості.

Враховуючи те, що уранодобувна галузь перебуває здебільшого в державній власності, слід брати до уваги специфіку управління державним сектором економіки, яке спрямовується на перебіг господарських процесів, що мають переважно економічний характер, тобто орієнтується на отримання певних результатів. З огляду на це, за критерій ефективності управління ресурсозбереженням було обрано результативність.

Установлено, що під ефективністю управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі слід розуміти узагальнюючу характеристику результатів управління ресурсозбереженням, яка свідчить про кількісні зміни ефективності

діяльності уранодобувної галузі, спричинені варіюванням рівня ресурсозбереження за критеріями раціональності, економності витрачання, інтенсивності використання ресурсів, та відображає дієвість управлінських заходів щодо ресурсозбереження.

Запропоновано методичний підхід до забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі, який являє собою поєднані між собою три основні стадії, котрі, у свою чергу, поділено на ряд етапів (рис. 2).

Рис. 2. Методичний підхід до забезпечення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі (розроблено автором)

Реалізація усіх етапів дозволить не лише оцінити ефективність управління ресурсозбереженням, а й розробити заходи щодо підвищення її рівня.

У другому розділі – «Оцінка ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі України» запропоновано та апробовано методичний підхід до оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі, обґрунтовано вибір показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності

функціонування уранодобувної галузі, визначено рівень ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Розроблений методичний підхід до оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі (рис. 3) може бути наведений у вигляді сукупності тісно пов'язаних між собою блоків: цільового, підготовчого, блоків методичного та інформаційного забезпечення, розрахункового та діагностичного.

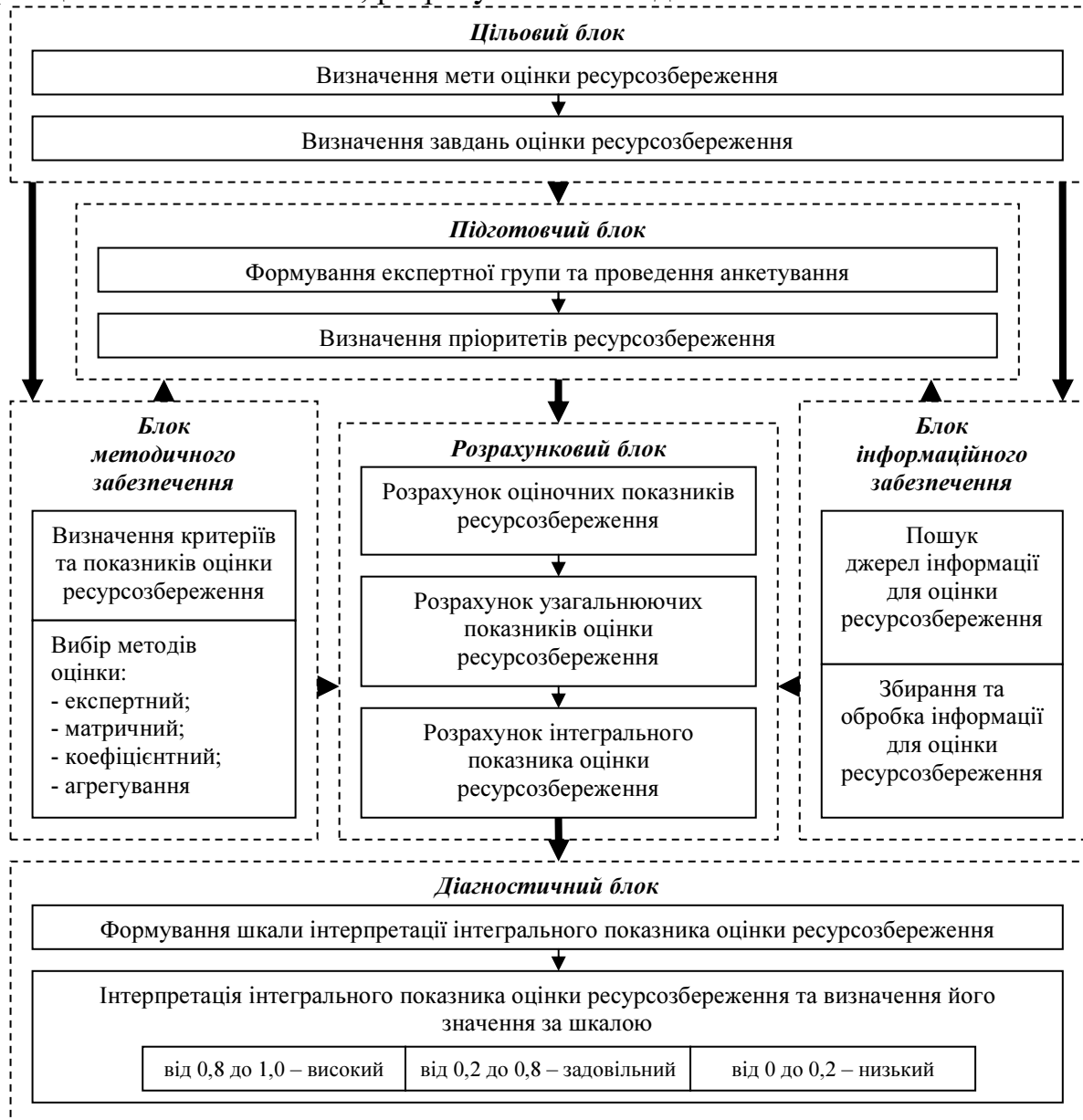

Рис. 3. Методичний підхід до оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі (розроблено автором)

Установлено, що метою оцінки ресурсозбереження є визначення рівня ресурсозбереження в уранодобувній галузі, що зумовлює вибір відповідних завдань проведення оцінювання.

Як критерії оцінки ресурсозбереження запропоновано використовувати раціональність, економність витрачання та інтенсивність використання ресурсів. Для кожного виду ресурсів установлюються окремі показники, що відповідають

критеріям оцінки ресурсозбереження. При цьому було обрано коефіцієнтний метод розрахунку показників оцінки ресурсозбереження.

На основі значень оціночних показників ресурсозбереження по кожному ресурсу визначається узагальнюючий показник оцінки ресурсозбереження:

$$P_k = 1 - \sqrt[3]{r_k \cdot e_k \cdot i_k}, \quad (1)$$

де P_k – узагальнюючий показник оцінки ресурсозбереження за даним видом ресурсу; r_k, e_k, i_k – оціночні показники за критеріями раціональності, економності, інтенсивності для даного виду ресурсів; $k = \overline{1;7}$ – номер ресурсу.

Враховуючи, що різні види ресурсів мають різну потребу у збереженні, на основі оцінки відповідності забезпеченості ресурсами потреби та можливості підвищення забезпеченості ресурсами експертним шляхом було визначено коефіцієнти вагомості узагальнюючих показників оцінки ресурсозбереження за видами ресурсів.

З урахуванням визначених коефіцієнтів вагомості визначається інтегральний показник оцінки ресурсозбереження:

$$P = \sum_{k=1}^7 W_k P_k, \quad (2)$$

де P – інтегральний показник оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі; W_k – коефіцієнт вагомості ресурсу з точки зору ресурсозбереження; P_k – узагальнюючий показник оцінки ресурсозбереження за даним видом ресурсу.

За фактичними даними діяльності галузі здійснено оцінювання ресурсозбереження в уранодобувній галузі (табл. 1).

Таблиця 1

Результати оцінювання ресурсозбереження в уранодобувній галузі

Показник	2010	2011	2012	2013	2014
Узагальнюючі показники оцінки ресурсозбереження для:					
- технічних ресурсів	0,092	0,103	0,081	0,080	0,172
- природних ресурсів	0,001	0,015	0,012	0,001	0,077
- матеріальних ресурсів	0,001	0,193	0,218	0,004	0,008
- трудових ресурсів	0,135	0,093	0,057	0,057	0,096
- фінансових ресурсів	0,041	0,116	0,137	0,018	0,115
- інформаційних ресурсів	0,079	0,046	0,256	0,204	0,015
- інвестиційних ресурсів	0,039	0,004	0,571	0,162	0,001
Інтегральний показник оцінки ресурсозбереження	0,031	0,075	0,201	0,055	0,055

Примітка: розраховано автором.

Інтерпретовано значення інтегрального та узагальнюючих показників оцінки ресурсозбереження відповідно до шкали, що базується на спрощеній шкалі бажаності Харрінгтона, за якою рівень ресурсозбереження від 0 до 0,2 є низьким, від 0,2 до 0,8 – задовільним, від 0,8 до 1,00 – високим.

Проведені розрахунки узагальнюючих показників оцінки ресурсозбереження для всіх ресурсів, а також значення інтегрального показника оцінки

ресурсозбереження, показали, що у 2014 році рівень ресурсозбереження в уранодобувній галузі був низьким.

Після визначення рівня ресурсозбереження має бути проведена оцінка ефективності управління ресурсозбереженням (рис. 4). Запропонована оцінка передбачає проведення кореляційного аналізу зв'язків між показниками результативності функціонування уранодобувної галузі (а саме прибутковістю, витратомісткістю та рентабельністю) та рівнем ресурсозбереження в ній. На основі цього аналізу встановлено, що з інтегральним показником оцінки ресурсозбереження найтісніший взаємозв'язок має рентабельність уранодобувної галузі.

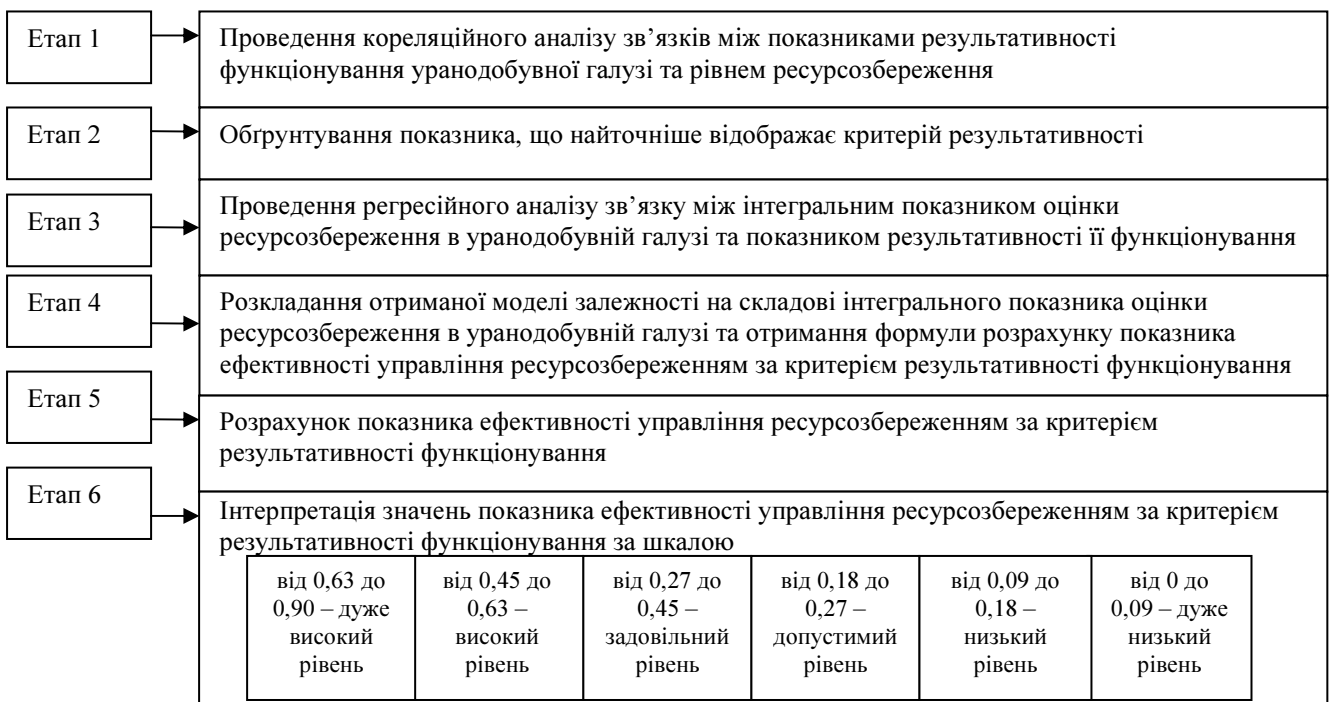

Рис. 4. Етапи оцінки ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі (розроблено автором)

Зважаючи на це, як показник, що найточніше відповідає критерію результативності, пропонується використовувати коефіцієнт еластичності рентабельності уранодобувної галузі від інтегрального показника оцінки ресурсозбереження, який відображає, на скільки відсотків змінюється результативний показник у випадку зміни інтегрального показника оцінки ресурсозбереження на 1 %, що розраховується за формулою:

$$E_{yp} = \frac{9,500P}{9,500P + 1,146}, \quad (3)$$

де E_{yp} – показник ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі; P – інтегральний показник оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі.

Розрахунки показали, що найвищим було значення показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування

уранодобувної галузі у 2012 році (0,633 пункта), що відповідає високому рівню ефективності. У 2014 році показник ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі знизився на 0,920 пункта порівняно з 2012 роком і склав 0,313 пункта, що відповідає задовільному рівню.

Із використанням цієї формули було розраховано показник ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі (рис. 5).

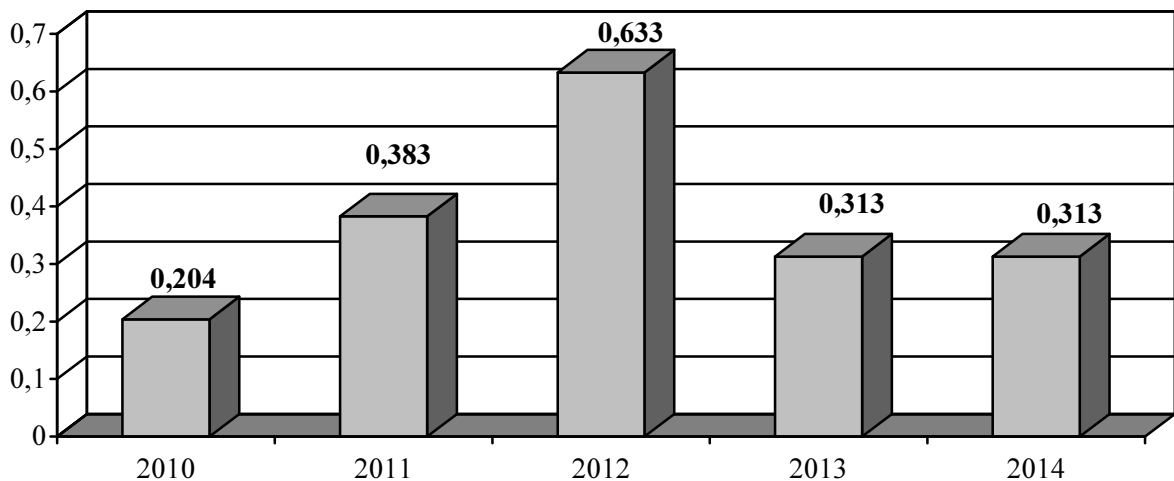

Рис. 5. Динаміка показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі (побудовано автором)

Отже, виникає потреба в розробленні заходів підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

У третьому розділі – «**Забезпечення підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі**» – встановлено оптимальний рівень ефективності управління ресурсозбереженням, здійснено прогнозування значень показників оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі та ефективності управління ним, а також розроблено заходи підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Для обчислення оптимального значення показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі було побудовано оптимізаційну модель, на основі якої встановлено, що для досягнення оптимального значення показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі, яке складає 0,704 пункта, необхідно забезпечити досягнення значення інтегрального показника оцінки ресурсозбереження на рівні 0,287 та відповідні значення узагальнюючих показників (табл. 2).

Досягнення оптимальних значень узагальнюючих показників оцінки ресурсозбереження сприятиме істотному підвищенню значення інтегрального показника оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі з 0,055 до 0,287 пункта або на 429,63 %.

Оптимальні значення показників оцінки ресурсозбереження

Показник	Оптимальне значення
Інтегральний показник оцінки ресурсозбереження	0,287
Узагальнюючі показники оцінки ресурсозбереження для:	
- технічних ресурсів	0,183
- природних ресурсів	0,200
- матеріальних ресурсів	0,248
- трудових ресурсів	0,176
- фінансових ресурсів	0,224
- інформаційних ресурсів	0,361
- інвестиційних ресурсів	0,575

Примітка: розраховано автором.

У ході дослідження із залученням експертної групи було визначено пріоритетні напрями підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі. Такими напрямками є поліпшення якості сировини та матеріалів, розвиток винахідництва і впровадження прогресивних екологоорієнтованих технологій, усунення вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях, оптимізація фінансових грошових потоків та розвиток матеріальної зацікавленості працівників.

Для реалізації перерахованих напрямів було розроблено заходи, спрямовані на підвищення ефективності управління ресурсозбереженням (рис. 6).

Запропоновані заходи	Зміна показників за критеріями ресурсозбереження порівняно з 2014 роком
Уведення в експлуатацію комплексу гідрозакладки з метою збільшення обсягу видобутку якісних руд	Поліпшення раціональності та економності витрачання технічних ресурсів на 0,26 пункта (3,37 %), а також інтенсивності їх використання на 0,29 %
Реконструкція транспортного штреку РЕ-4 та рудозбагачувальної установки з метою збільшення потужностей виробництва на Мічурінському і Центральному родовищах	Поліпшення раціональності та економності витрачання інвестиційних ресурсів на 17,80 пункта (21,20 %), а також інтенсивності їх використання на 34,61 %
Повторна переробка відвалів гірських порід методами радіометричної і магнітної сепарації відвалів гірських порід класу крупності 0-300 мм	Поліпшення раціональності та економності витрачання матеріальних ресурсів на 2,20 пункта (6,46 %), а також інтенсивності їх використання на 7,77 %
Створення логістичного департаменту	Поліпшення раціональності та економності витрачання трудових ресурсів на 3,37 пункта (1,24 %), а також інтенсивності їх використання на 4,77 %
Упровадження системи прискорення платіжного обороту	Поліпшення раціональності та економності витрачання фінансових ресурсів на 9,11 пункта (11,41 %), а також інтенсивності їх використання на 15,55 %
Створення наукового центру з метою відновлення науково-дослідницької діяльності працівників галузі	Поліпшення раціональності та економності витрачання природних ресурсів на 9,53 пункта (7,90 %), а також інтенсивності їх використання на 9,61 %
Упровадження системи еколого-економічного моніторингу зі зворотним зв'язком швидкого реагування	Поліпшення раціональності та економності витрачання інформаційних ресурсів на 20,10 пункта (19,60 %), а також інтенсивності їх використання на 38,44 %

Рис. 6. Заходи щодо підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі (розроблено автором)

Установлено, що реалізація запропонованих заходів сприятиме істотному поліпшенню оціночних показників за критеріями раціональності, економності витрачання та інтенсивності використання ресурсів. На основі отриманих результатів було здійснено порівняння прогнозних значень, отриманих за допомогою побудови ліній тренду, з розрахунковими, яких набудуть узагальнюючі та інтегральний показники оцінки ресурсозбереження, а також показник ефективності управління за критерієм результативності в результаті впровадження запропонованих заходів (табл. 3).

Таблиця 3

Результати прогнозування показників ефективності управління та оцінки ресурсозбереження

Показник	Несприятливий прогноз		Найбільш імовірний прогноз		Сприятливий прогноз		Після впровадження заходів	
	значення	відстань від оптим.	значення	відстань від оптим.	значення	відстань від оптим.	значення	відстань від оптим.
Показник ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності	0,124	0,580	0,416	0,288	0,572	0,132	0,590	0,112
Інтегральний показник оцінки ресурсозбереження	0,017	0,270	0,086	0,201	0,161	0,126	0,174	0,113
Узагальнюючі показники оцінки ресурсозбереження для								
технічних ресурсів	0,071	0,112	0,145	0,038	0,220	-0,037	0,183	0
природних ресурсів	0,007	0,193	0,073	0,127	0,148	0,052	0,160	0,040
матеріальних ресурсів	0,015	0,233	0,036	0,212	0,058	0,19	0,063	0,185
трудоих ресурсів	0,063	0,113	0,089	0,087	0,115	0,061	0,124	0,052
фінансових ресурсів	0,005	0,219	0,119	0,105	0,251	-0,027	0,222	0
інформаційних ресурсів	0,003	0,358	0,115	0,246	0,246	0,115	0,266	0,095
інвестиційних ресурсів	0,010	0,565	0,116	0,459	0,230	0,345	0,249	0,326

Примітка: розраховано автором.

За результатами порівняння прогнозних значень з розрахунковими отримано висновок, що без застосування запропонованих заходів лише за технічними та фінансовими ресурсами оптимальних значень узагальнюючого показника оцінки ресурсозбереження буде досягнуто за сприятливого прогнозу, який характеризує найсприятливіший перебіг подій. За всіма іншими видами ресурсів навіть при найбільш сприятливому перебігу подій оптимальних значень досягнуто не буде. З цієї причини не буде досягнуто оптимального значення інтегрального показника оцінки ресурсозбереження.

Щодо показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі, то за найнесприятливіших умов його відставання від оптимального складе 0,580 пункта, а за найбільш сприятливих умов хоча й скоротиться, але лишатиметься значним (0,132 пункта).

Внаслідок упровадження запропонованих заходів відстань між розрахунковим та оптимальним значеннями показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності скоротиться з 0,288 до 0,112 пункта, що свідчить про доцільність їх впровадження і забезпечує підвищення

ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі України до високого рівня.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено теоретичні та методичні аспекти, а також наведено рекомендації щодо оцінювання та підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі. Основні результати дослідження дозволили сформулювати низку теоретичних і науково-практичних висновків.

1. Уточнено зміст понять «ресурсозбереження» та «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі». Систематизація поглядів науковців щодо сутності терміна «ресурсозбереження» дала змогу виокремити ключові характеристики цього поняття за ознакою спрямованості ресурсозбереження. Встановлено, що серед цих характеристик основними є економне та раціональне витрачання ресурсів, а також інтенсивність їх використання.

На основі дослідження та узагальнення поглядів науковців було уточнено зміст поняття «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі», під яким розуміють узагальнюючу характеристику результатів управління ресурсозбереженням, що свідчить про кількісні зміни ефективності діяльності уранодобувної галузі, спричинені варіюванням рівня ресурсозбереження за критеріями раціональності, економності витрачання, інтенсивності використання ресурсів, та відображає дієвість управлінських заходів щодо ресурсозбереження.

2. Систематизовано перелік класифікаційних ознак, що традиційно застосовуються для ідентифікації видів ресурсів, а саме: походження, вичерпність, рівень вивченості, доступність для використання, характер та спосіб використання, залучення до господарського обігу, фізичний зміст та економічна природа, здатність до відтворення або відновлення та дефіцитність. Перелік класифікаційних ознак доповнено ознакою потреби у збереженні, яка, з огляду на предмет дослідження, може вважатися ключовою та дозволяє розставити пріоритети серед ресурсів щодо застосування ресурсозбереження.

3. Обґрунтовано методичний підхід до забезпечення ефективності управління, який включає оцінку ресурсозбереження в уранодобувній галузі, оцінку ефективності управління ресурсозбереженням, вибір та реалізацію напрямів підвищення ефективності управління ресурсозбереженням. Запропонований методичний підхід базується на використанні показника ефективності управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі за критерієм результативності, яка отримана на основі встановленого взаємозв'язку між інтегральним показником оцінки ресурсозбереження і рентабельністю галузі, та дозволяє розробити заходи, планомірна реалізація яких дасть змогу підвищити ефективність управління ресурсозбереженням, що знайде своє відображення у підвищенні рівня рентабельності уранодобувної галузі.

4. Удосконалено систему показників оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі, яка передбачає використання показників результативності функціонування, дохідних та витратних показників уранодобувної галузі, а також ресурсних показників з їх розподілом на три підгрупи – показники стану ресурсів, показники вартості їх залучення та показники їхнього використання. Обґрунтовано

доцільність визначення оціночних показників за критеріями ресурсозбереження уранодобувної галузі. В такий спосіб стає можливим установити причинно-наслідкові зв'язки між змінами показників оцінки ресурсозбереження та змінами показників результативності функціонування галузі в цілому.

5. Проведено ранжування ресурсів уранодобувної галузі за пріоритетністю щодо їх збереження. Такий розподіл дозволяє, враховуючи дефіцитність різних видів ресурсів, чітко розставити пріоритети між ними та на цій основі визначити коефіцієнти вагомості показників оцінки ресурсозбереження за видами ресурсів.

6. Запропоновано методичний підхід до оцінки ресурсозбереження, який базується на обчисленні оціночних показників за критеріями раціональності, економності витрачання та інтенсивності використання ресурсів. Оціночні показники за даними критеріями шляхом агрегування трансформуються в узагальнюючі показники оцінки ресурсозбереження за видами ресурсів уранодобувної галузі, з наступним зведенням цих показників в інтегральний показник оцінки ресурсозбереження. При цьому важливою умовою є обов'язкове врахування пріоритетності ресурсів щодо їх збереження.

7. Оцінено ефективність управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі. Із цією метою розраховано показник ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності, який базується на використанні коефіцієнта еластичності рентабельності уранодобувної галузі від інтегрального показника оцінки ресурсозбереження, що дає змогу визначити рівень ефективності управління ресурсозбереженням.

8. Сформовано підхід до визначення прогнозного значення ефективності управління ресурсозбереженням, який базується на врахуванні залежності між показником ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності та значеннями оціночних показників ресурсозбереження. На цій основі встановлюється відстань між прогнозними та оптимальними значеннями інтегрального та узагальнюючих показників оцінки ресурсозбереження, а також показника ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності функціонування уранодобувної галузі.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективні монографії

1. Письменна О.Б. Основні напрямки ресурсозбереження уранодобувної промисловості / О. Б. Письменна // Проблеми розвитку економіки, науки та освіти в сучасних умовах [кол. монографія за заг. ред. О. О. Шумейко]. – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2011. – С. 80-85.

2. Oksana Pysmennaya. Booty uranium industry of Ukraine is basis stability economy and ecological problems / Oksana Pysmennaya // Economic potential and perspectives of Europe, Russia and CIS states [monograph]. – Stuttgart, 2013. – V. 2. – PP. 50-71.

Публікації у наукових фахових виданнях

3. Письменна О. Б. Ресурсозбереження в контексті сталого розвитку уранодобувного регіону / О. Б. Письменна // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – Вип. 1 (127). – С. 192-199.

4. Письменна О. Б. Основи економіки ресурсозбереження уранодобувного регіону України, перспективи і можливості їх реалізації / О. Б. Письменна // Економіка та держава. – 2012. – № 4. – С. 107-109.

5. Письменна О. Б. Кластеризація як одна із складових частин ресурсозбереження уранової промисловості України / О. Б. Письменна // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 17. – С. 57-61.

6. Письменна О. Б. Економічна оцінка наслідків діяльності уранодобувних комплексів України [Електронний ресурс] / О. Б. Письменна // Ефективна економіка. – 2012. – № 9. – Режим доступу до журн.: <http://economy.nauka.com.ua>.

7. Письменна О. Б. Економічне обґрунтування подальшого розвитку уранодобувних комплексів України / О. Б. Письменна // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 23. – С. 69-73.

8. Письменна О. Б. Методичний підхід до управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі [Електронний ресурс] / О. Б. Письменна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 130-134. – Режим доступу до журн.: <http://global-national.in.ua>.

9. Письменна О. Б. Прогнозування ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі на основі побудови системи цілей [Електронний ресурс] / О. Б. Письменна // Ефективна економіка. – 2015. – № 7. – Режим доступу до журн.: <http://economy.nauka.com.ua>

10. Письменна О. Б. Економічна оцінка основних тенденцій уранодобувної галузі в контексті управління ресурсозбереженням / О. Б. Письменна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 10, ч. 3. – С. 29-35.

11. Письменна О. Б. Методичний підхід до оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі [Електронний ресурс] / О. Б. Письменна // Ефективна економіка. – 2015. – № 8. – Режим доступу до журн.: <http://economy.nauka.com.ua>.

12. Письменна О. Б. Класифікація ресурсів та її значення для управління ресурсозбереженням / Н. І. Верхоглядова, О. Б. Письменна // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 16. – С. 27-31 (Особистий внесок: з'ясовано значення класифікації ресурсів для управління ресурсозбереженням).

13. Письменна О. Б. Підходи до управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі / Н. І. Верхоглядова, О. Б. Письменна // Бізнес Інформ. – 2015. – № 8. – С. 113-118 (Особистий внесок: визначено сутність основних підходів до управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі).

Публікації в інших виданнях

14. Письменная О. Б. Ресурсосберегающие технологии добычи урана и их эколого-экономическое обоснование / О. Б. Письменная, Б. В. Письменный // Актуальные проблемы урановой промышленности: Материалы VI Международной науч.-практ. конф. - Казахстан, Алматы: НАКК, 2010. – С. 132-136 (Особистий

внесок: виконано економічне обґрунтування впровадження ресурсозберігаючих технологій видобутку урану).

15. Письменна О. Б. Розвиток уранодобуваючої промисловості України – основа стабілізації економіки держави / О. Б. Письменна // Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності: Матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2011. – Т.4. – С. 47-49.

16. Oksana Pysmennaya, Boris Pysmennyu. Preservation of Resources as a Foundation for Economical Stability in the Development of the Uranium Mining in Ukraine // NATO Advanced Research Workshop (ARW): “Environmental and food security and Safety in South-East Europe and Ukraine”, 16-19 May, 2011. – pp. 75-76. (Особистий внесок: проведено дослідження необхідності впровадження ресурсозбереження в уранодобувній галузі).

17. Письменна О. Б. Ресурсозбереження в контексті сталого розвитку / О. Б. Письменна // Проблеми природокористування, сталого розвитку та техногенної безпеки регіонів: Матеріали VI наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: ІППЕ НАН України, 2011. – С. 127-128.

18. Письменная О. Б. Энергетическая независимость Украины и эколого-экономические проблемы урановой отрасли / Б. В. Письменный, Т. В. Чуйко, О. Б. Письменная, И. В. Чумак // Проблемы экологической безопасности и развития морехозяйственного и нефтегазового комплексов: Материалы VIII Международной науч.-практ. конф. – Одесса: «ПАССАЖ», 2012. – С.117-122 (Особистий внесок: розглянуто еколого-економічні проблеми ресурсозбереження в уранодобувній галузі).

19. Письменна О.Б. Основні підходи до визначення ефективності управління / О.Б. Письменна // Економіка і управління в умовах глобалізації: методологія та практика: Матеріали I Регіональної наук.-практ. конф. – Жовті Води: ОКВНЗ «ІП «Стратегія», 2012. – С. 163-165.

20. Письменна О. Б. Теоретичні підходи до визначення поняття ресурсозбереження / О. Б. Письменна // Економіка і управління в умовах глобалізації: методологія та практика: Матеріали II Регіональної наук.-практ. конф. – Жовті Води: ОКВНЗ «ІП Стратегія», 2013. – С. 76-79.

21. Письменна О. Б. Циклічні явища в уранодобувній галузі України та їх аналіз / О. Б. Письменна // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – Вип.1 (7). – С. 367-374.

22. Письменна О. Б. Визначення економічних параметрів видобутку уранової руди із застосуванням кореляційно-регресійного моделювання / О. Б. Письменна // Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення: Матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених. – Львів: Львівська політехніка, 2014. – С. 97-102.

23. Письменна О. Б. Методичні аспекти управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі України / О. Б. Письменна // Проблемы экологической безопасности и развития морехозяйственного и нефтегазового комплексов:

Матеріали ІХ Міжнародної наук.-практ. конф. – Одеса: «ПАССАЖ», 2015. – С. 80-82.

24. Письменна О.Б. Математичні методи обґрунтування доцільності впровадження ресурсозберігаючих заходів в уранодобувній галузі / О.Б. Письменна // Соціальні та економічні проблеми підприємницької діяльності: Матеріали ІІ Міжнародної наук.-практ. конф. – Жовті Води: ТОВ «Дріант», 2015. – С. 99-103.

АНОТАЦІЯ

Письменна О. Б. Ефективність управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», Дніпропетровськ, 2016.

Дисертація присвячена науково-теоретичному обґрунтуванню методичних підходів та практичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

У дисертації досліджено сутність понять «ресурсозбереження» та «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі». На основі дослідження та узагальнення поглядів науковців було уточнено зміст поняття «ефективність управління ресурсозбереженням уранодобувної галузі». Перелік класифікаційних ознак доповнено ознакою «потреба у збереженні», яка, з огляду на предмет дослідження, може вважатися ключовою та дозволяє розставити пріоритети серед ресурсів до застосування ресурсозбереження.

Обґрунтовано методичний підхід до забезпечення ефективності управління, який включає оцінку ресурсозбереження в уранодобувній галузі, оцінку ефективності управління ресурсозбереженням, а також вибір та реалізацію заходів щодо підвищення ефективності управління ресурсозбереженням.

Надано методичні рекомендації до формування системи показників оцінки ресурсозбереження в уранодобувній галузі. Запропоновано методичний підхід до оцінки ресурсозбереження, який базується на обчисленні оціночних показників за критеріями раціональності, економності витрачання та інтенсивності використання ресурсів. Розраховано показник ефективності управління ресурсозбереженням за критерієм результативності. В результаті прогнозування ефективності управління ресурсозбереженням встановлено відстань між прогнозними та оптимальними значеннями інтегрального та узагальнюючих показників ресурсозбереження, а також показника ефективності управління ресурсозбереженням в уранодобувній галузі.

Ключові слова: уранодобувна галузь, ресурси, управління, ефективність, оцінка, ресурсозбереження, критерій, результативність, прогнозування.

АННОТАЦИЯ

Письменная О. Б. Эффективность управления ресурсосбережением в уранодобывающей отрасли Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. –

Государственное высшее учебное заведение «Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры», Днепропетровск, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию ряда теоретических положений и усовершенствованию методических подходов и рекомендаций по обеспечению эффективности управления ресурсосбережением в уранодобывающей отрасли.

Обобщение взглядов ученых позволило усовершенствовать трактовку термина «эффективность управления ресурсосбережением уранодобывающей отрасли». В работе систематизирована и дополнена классификация ресурсов для учета приоритетности ресурсов по их сбережению. На основе анализа научных работ, посвященных изучению трактования термина «ресурсосбережение», выделены ключевые характеристики этого понятия по признаку направленности управления ресурсосбережением, которыми могут выступать экономное, бережливое, рациональное использование ресурсов, интенсификация, эффективность их использования, минимизация влияния на окружающую среду, прекращение использования дефицитных ресурсов.

Выполнены систематизация и критический анализ концепций, подходов и критериев определения эффективности управления ресурсосбережением. Из возможных критериев оценки эффективности управления ресурсосбережением обоснована целесообразность использования критерия результативности. Предложен методический подход к обеспечению эффективности управления ресурсосбережением уранодобывающей отрасли, включающий ряд этапов, объединенных в три стадии, реализация которых позволит не только оценить эффективность управления ресурсосбережением, но и повысить ее уровень.

Разработан методический подход к оценке ресурсосбережения в уранодобывающей отрасли. Предложено использовать в качестве критериев оценки ресурсосбережения рациональность, экономичность расходования и интенсивность использования ресурсов. Для каждого вида ресурсов установлены показатели, соответствующие критериям оценки ресурсосбережения. На основе значений оценочных показателей ресурсосбережения по каждому ресурсу предлагается определять обобщающий показатель ресурсосбережения. Рассчитаны коэффициенты весомости обобщающих показателей ресурсосбережения по видам ресурсов, с учетом которых предлагается рассчитывать интегральный показатель оценки ресурсосбережения. Проведена оценка эффективности управления ресурсосбережением, которая основывается на взаимосвязи между интегральным показателем ресурсосбережения и рентабельностью уранодобывающей отрасли.

Определены оптимальное значение показателя эффективности управления ресурсосбережением по критерию результативности функционирования уранодобывающей отрасли, а также значения показателей ресурсосбережения, необходимые для достижения оптимального уровня показателя эффективности. Спрогнозированы значения показателей ресурсосбережения и эффективности управления ресурсосбережением в уранодобывающей отрасли. Разработаны мероприятия, направленные на повышение эффективности управления ресурсосбережением, реализация которых обеспечит сокращение разрыва между прогнозным и оптимальным значениями интегрального показателя

ресурсосбережения в уранодобывающей отрасли Украины и показателя эффективности управления ресурсосбережением.

Ключевые слова: уранодобывающая отрасль, ресурсы, управление, эффективность, оценка, ресурсосбережение, критерий, результативность, прогнозирование.

ABSTRACT

Pysmenna O. B. Resource-saving management effectiveness in the uranium mining industry of Ukraine. – Manuscript.

Thesis on competition of scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.03 – the economics and the management of the national economy. – State Higher Educational Establishment «Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture», Dnipropetrovs'k, 2016.

The Thesis is devoted to scientific-theoretical substantiation of methodological approaches and practical recommendations on assessment and increase of resource-saving management effectiveness in uranium mining industry.

The Thesis investigates the entity of concepts "resource-saving" and "resource-saving management effectiveness in uranium mining industry". Based on the research and generalization of scientists' judgments, the content of the concept "resource-saving management effectiveness in uranium mining industry" was improved. The classification criteria list was extended with the criteria "need for saving" that, in view of the research subject, can be considered as the key one and makes it possible to set priorities among resources before resource-saving use.

The methodological approach to ensuring management effectiveness was substantiated including the assessment of the resource-saving in the uranium mining industry, assessment of the resource-saving management effectiveness, as well as selection and implementation of the measures to increase the resource-saving management effectiveness.

The guidelines were provided concerning the formation of the system of the assessment ratios for the resource-saving in the uranium mining industry. The methodological approach to resource-saving assessment was proposed based on the estimated figures calculation by the criteria of expediency, economical spending and rate of usage resources. Resource-saving management effectiveness indicator was calculated by the performance criterion. As a result of the prediction of the resource-saving management effectiveness, the distance between the projections and the optimal values of integral and general resource-saving indicators, as well as resource-saving management effectiveness indicator in the uranium mining industry were set.

Keywords: uranium mining industry, resources, management, effectiveness, assessment, resource-saving, criterion, performance, prediction.